

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Impedimentis Matrimonii, Usu Et Divortio

Bosco, Jean a

Lovanii, 1685

Concl. III. Valet Matrimonium personæ fidelis cum hæretica.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73448](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73448)

tizari, nec in Matrimonio jungi hæretico, Iudæo vel pagano, nisi forte sponderit, se venire ad orthodoxam fidem, dum conjungitur personæ orthodoxæ. Ergo fidelis potest contrahere cum infideli, spondente se fidem recepturum.

Solutio Sanchez, ex Soto.

Respondet Sanchez sup. n. 2. ex Soto 4. dist. 39. q. un. a. 2. vers. *Hinc fit*: Intelligitur de sponsalibus de futuro sub eâ conditione cum infideli initis: *Si ad finem convertatur*. Quæ valida sunt, tamquam promissio de re bona, scilicet Matrimonio contrahendo cum fidei seu baptizato.

73. *Alia expositio d. Concily.*

Quid si ego dixero, etiam intelligi posse d. Canonem de Matrimonio de presenti, non quidem absolute, & pro hoc tempore, quando illicitum est & invalidum, sed sub conditione futuri Baptismi, pro tempore, quo erit validum & licitum? Nam ut docui Disp. præced. Sect. 8. Conclus. 1. *Consensus matrimonialis recipit diem & conditionem*. Et Conclus. 6. *Matrimonium inter inhabiles si Pontifex dispensaverit, valet cognita dispensatione*. Ergo valet Matrimonium initum cum infideli, si Pontifex dispensaverit, uti potest dispensare, si tantum est impedimentum Ecclesiasticum, ut jam probavimus esse. Quid ni similiter valeat sub conditione Baptismi, cognita ejus susceptione? Non habeo rationem dubitandi.

Si autem à me queratur: an quæ fidelis cum infideli, eadem sit dispositio juris circa Matrimonium personæ orthodoxæ cum hæretica? Respondeo citius, negativè. Nam

CONCLUSIO III.

Valet Matrimonium personæ fidelis cum hæretica.

74. *Quæ hic dicitur persona hæretica.*

Persona hæretica hic dicitur, quæ post susceptum Baptismum errat circa aliquos vel omnes articulos veræ fidei. Porrò Matrimonium fidelis cum hujusmodi persona esse illicitum, exprimit Can. 72. Sextæ Synodi Generalis, in Trullo celebratæ, qui sic incipit: *Non licere virum orthodoxum cum muliere hæreticâ conjungi, nec verò orthodoxam cum viro hæretico copulari, sed & si quid ejusmodi ab ullo ex omnibus factum apparuerit, irritas nuptias existimari, & nefarium conjugium dissolvi*. Hic est Achilles Adversariorum, quo expugnato facilis erit solutio aliorum argumentorum.

Quomodo intelligendus Can. 72. in Trullo. Prima expositio Sanchez.

Aliqui ergo respondent: d. Canonem, & alios omnes, quos Trullanos appellant, eò quòd apud Trullum palatium Regium editi sunt, auctoritate Concilij destitutos esse, utpotè quòd jam erat dissolutum, nullumque Romanum Pontificem eos approbasse; sed apertè improbasse Sergium Pontificem illius temporis. Ita Sanchez lib. 7. disp. 72. n. 2. & 7. & disp. 28. n. 7.

75. *Non placet Pontio.*

Sed hæc responsio non placet Pontio in sua Appendice de Matr. Catholici cum hæretico, cap. 1. ubi. n. 4. sic ait: Non dubito, Canones illos in dubium vocatos, eò quòd neque à legiti-

ma Synodo editi fuerint, & nonnulli ex eis quædam contineant Romanæ Ecclesiæ invisa, ut quæ de coelibatu Clericorum, & de junio Sabathi statuuntur.

Et n. 7. scribit in hæc verba: Cæterum, quamvis, ut dixi, non dubitem, Canones illos sextæ Synodi Latinis incognitos multo tempore extitisse, & nonnullos ex eis Romanæ Ecclesiæ prorsus adversos; tamen neque etiam dubito, his, quæ moribus Ecclesiæ Romanæ adversari videbantur, exceptis, alios omnes ab Ecclesia approbatos, & apud Græcorum Ecclesias vim legis obtinuisse, & diu servatos.

Primum, probatos reliquos ab Ecclesia fuisse, convincit testimonium Anastasij Bibliothecarij in præfatione in septimam Synodum ad Ioannem VIII. ubi sic scribit: *Ergo regulas, quas Græci in sexta Synodo perhibent editas, ita in hæc septima Synodo principalis sedes admittit, ut nullatenus ex illis illa recipiantur, quæ prioribus Canonibus vel Decretis Sanctorum Sedis hujus Pontificum aut certè bonis moribus inveniuntur adversa.*

Cumque lex ista de Matrimonij hæreticorum irritandis, non fuerit adversa, nec bonis moribus, nec his, quæ prioribus Canonibus Sedis Apostolicæ constituta fuerunt, cum nullus extet antiquior Canon, qui validas aut invalidas eas nuptias decernat; rectè sequitur, eum etiam cum alijs, qui non adversantur Decretis Romanorum Pontificum, fuisse receptum.

Accedit etiam: quòd Adrianus primus inter alios Canones, quibus se tuetur, advocat in auxilium Canonem hujus sextæ Synodi, & Sixtus V. Canonem de foeminarum abortu ex ista sexta Synodo disertis verbis mutuatus est.

Apud Græcos autem eos Canones pro legibus habitos, ostendit passim Photij Nomocanon; frequentissimè enim ex his Canonibus leges depromit. Idem etiam ostendit Balsamonis ad eos Canones Commentarius, ubi sæpe etiam dicit, quando usu vel contrarijs legibus abrogati sint. Quòd si apud Græcos vim legis obtinuisse constat ex dictis, efficitur etiam, Catholicorum Matrimonia cum hæreticis apud illos irrita fuisse. Alia ergo illi Canoni sextæ Synodi solutio querenda est. Hucusque Balsilius.

Et quam putatis eum invenisse? Duo (inquit n. 8.) sese mihi offerunt, quibus nos ab isto nodo extricare possimus. Primum est, id quòd dicebam lib. 7. cap. 47. concedi posse, Catholicorum Matrimonia cum hæreticis, primis sæculis fuisse irrita, quòd postea, vel contrariâ consuetudine, vel contrarijs legibus mutatum est, & valere permiffa.

Id quòd in primis mihi suadebat, quòd videam in Conciliorum antiquorum Canonibus, quibus Catholici cum disparis cultus conjugè copulari prohibentur, simul conjungi Matrimonium Catholici cum infideli, & hæretico. Cumque Matrimonia cum infidelibus, paganis & Judæis irrita fuerint, videtur effici, idem primis sæculis judicasse Ecclesiam, de

76. *Probat istos Canones Trullanos plerisque fuisse receptos ab Ecclesia.*

77. *Confirmat.*

Ostendit illos Can. pro legibus habitos apud Græcos.

78. *Prima responsio ad d. Can. 72. ex Pontio.*

Probat.

de Matrimonij hæreticorum, & id expressum fuisse in d. Can. 72. Sextæ Synodi.

Id etiam sæpè soleo repetere (cùm olim potestas constituendi impedimenta penes Episcopos esset & Concilia, sive nationalia, sive provincialia) multa fuisse impedimenta dirimentia apud aliquas Ecclesias, quæ in alijs minimè servabantur. Hæc est prima solutio.

Sequitur secunda: Nominè hæretici (inquit n. 9.) in eo Can. 72. non intelligitur is, qui propriè hæreticus est, id est, qui à fide Catholica defecit, sed is qui infidelis est, nondum suscepto Baptismo, & nuptias, cum eo contractas, irritas decernit. Sic Canonem istum interpretatus est Covar. in 2. edit. to. 1. de Matr. part. 2. cap. 6. §. 11. n. 5. ibi: Illud admonemus, Franciscum Torrensem libro uno in publicum edito de Canonibus sextæ Synodi conatum fuisse probare, plures Canones, qui sextæ Synodi esse feruntur, minimè ab ea editos fuisse, sed falsò illi suppositos.

Sed & hoc non est ita facilè admittendum, præsertim quoad Canonem, de quo disputamus. Nam & Can. 14. Synod. Chalcedon. & Laodicenæ Can. 10. & 31. atque Carthagin. c. 21. prohiberi videtur Matrimonium inter Christianum & hæreticam, quàmvis non sic præcisè, & in universum, ut in d. c. 72. quo irritum esse decernitur.

Quo tamen in loco Theodorus Balsamon, & idem in Nono Canone Photij tit. 12. c. 13. eundem Canonem tum in exemplo, tum in interpretatione, ita intelligit, ut sub hæretici nomine, infidelem fuerit interpretatus, juxta D. Pauli sententiam 1. ad Cor. 7. quâ & idem Canon expressim utitur. Atque ita postquam Theodori interpretationes veterum Canonum ipsè legi, communem sententiam (quæ est Conclus. nostra) veram esse, ac defendi posse & debere existimo. Ita Covar.

Subdo verba postrema d. Can. 72. Si autem aliqui, qui adhuc sunt infideles, & in orthodoxorum gregem nondum relati sunt, sunt inter se legitimo Matrimonio conjuncti, deinde aliter eorum convertatur ad fidem, altero in infidelitate manente, si fideli placeat cum infideli cohabitare, ne a se invicem separentur. Ex Divini enim Pauli sententia: Sanctificatus est vir infidelis &c.

Verùm enimverò ex his postremis verbis Adversarij rejiciunt dictam solutionem Pontij, dicentes: Nec potest dici, hæreticum pro infideli usurpari: quia valdè impropria esset locutio: & quia in principio, illius Canonis sermo habetur de hæretici cum Catholica Matrimonio, in fine autem, de conjugio fidelis cum infideli. Sic illi.

Respondetur: etiam in principio sermo habetur de Matrimonio fidelis cum infideli, sed contracto nondissolvendo. Porò hæreticum pro infideli usurpari, ita ut non solum significet eum, qui jam suscepto Baptismo in aliquot, vel in multis articulis ab Ecclesiæ doctrina discessit, sed & eum, qui nunquam Baptismi mysterium suscep-

pit, veluti Iudæum & Gentilem, prout usurpat Balsamon, teste Covar. sup. in d. Can. 14. Chalcedonenfi; fateor, inquam, quòd hæc usurpatio sit impropria locutio; imò, meo judicio, nequit sic usurpari in d. Can. 14. quandoquidem expressè distinguat hæreticum à Iudæo & Pagano, ut patet ex verbis sup. relatis: ut sit de d. Can. 72. in quo non fit hæc distinctio.

Porò ratio improprie interpretandi, seu usurpandi hæreticum pro omni infideli in hoc Canone, colligi poterit ex verbis Balsamonis sup. ad Nomocanonem Photij, quæ subijcio: *Legendum etiam 72. Canonem Synodi in Trullo & scies, quòd fidelis cum muliere infideli non jungitur Matrimonium, etiamsi nonnulli, decepti à sine ipsius Canonis, qui docet de infidelibus, qui crediderunt post Matrimonium, aliud audacter dixerunt. Ego autem, qui scio esse orthodoxos Iberos, & nostra omnia suscepisse, & videmus illos Agarenis suas filias nuptiis tradere, miror & nescio, quomodo à suis sacerdotibus, qui legunt & sciunt decreta Canonum, hæc non prohibentur. Hæc ergò corrigi cupio potentissimi & sanctissimi nostri Imperatoris auxilio. Hæc Balsamon.*

Decipiuntur ergò (inquit Pontius sup.) qui postremam partem Canonis de infidelibus, primam verò de hæreticis intelligunt: convinciturque esse falsum hic Balsamonis Commentarius, qui planè docet, nonnullos, deceptos postremam partem Canonis, existimasse, fidelis cum infideli valere conjugium; cùm tamen in prima parte Canonis decrevisset, irritas esse nuptias. Et quidem si ea priora verba Canonis non intelligantur de infidelibus, non est in eo canone aliquid, unde colligi potuerit, fideles cum infidelibus non esse jungendos, aut eas nuptias non consistere; quod tamen affirmat Balsamon in eo Canone contineri. Sic Basilus.

Ratio igitur improprie usurpationis est; ne alioqui illo Canone non intelligatur irritum Matrimonium contrahendum à fideli cum infideli.

Sed responderi possit: nullam fuisse necessitatem irritandi istud Matrimonium; cùm ex Canonibus aliorum Conciliorum, atque communi praxi Ecclesiæ, satis constaret irritas; estò apud Iberos contrarium aliqui prædicarent.

Ut sit de hac interpretatione Balsamonis, quæ procul dubio impropria est. Nota mecum benigne Lector, hæresim in latiori significatione, sive in foro Dei, nihil aliud esse, quàm errorem pertinacem circa articulum fidei in homine, qui se Christianum esse profitetur; credens utique Christum in carne venisse, mortuum, & resurrexisse &c. estò non sit baptizatus; neque enim requiritur realis susceptio Baptismi, ut quis coram Deo sit Christianus, distinctus à Iudæo & Pagano, ut patet ex cap. Cave, sup. allegato ibi: *Si Christiana sit, non est satis, nisi ambo initiati sint Sacramento Baptismatis.* Ergò potest quis esse Christianus, juxta D. Ambr. tametsi non sit initiatus Sacramento Baptismatis.

Rogas: in quo ergò distinguitur à Iudæo & Pagano?

Contra ma-
ur.

79.
Secunda so-
lutio, nomi-
ne Hæreti-
ci, intelligi
infidelem, ex
Covarru-
via.
Franc.
Torren-
sis.

80.
Post Theod.
Balsamon.

81.
Referuntur
postrema
verba d.
Can. 72.

Ex ipsis ar-
guitur con-
tra hanc
solutionem.

82.
Defenditur
solutio.

83.
Ratio im-
proprie hic
interpretandi
nomen
Hæretici;
ex Balsa-
mone.

84.
Declaratur
magis eni-
Pontio.

Quid possit
responderi.

85.
Hæresis in
latiori signi-
ficatione non
supponit
Baptisma.

86.

H h h 3 Pagano?

In quo talis
hæreticus
distinguitur
à Iudæo &
Pagano.

Pagano ? Respondeo : in eo, quod Iudæus non profiteatur Christum venisse, sed adhuc venturum esse : Paganus autem neque venisse, neque venturum esse. Hæc latius, Deo dante, examinabimus proprio loco.

In foro Ec-
clesiæ hæresis
est error ho-
minis bap-
tizati.

Interim in foro Ecclesiæ (quæ non iudicat de his, qui foris sunt) ubi agitur de pœnis hæreticorum, hæresis significat errorem pertinacem in homine baptizato; atque adeo hæreticus usurpatur pro homine baptizato, qui pertinaciter errat circa aliquem articulum fidei Christianæ seu Catholicæ, quam tamen profiteatur. Hoc supposito.

87.
Obicitur
contra Con-
clus. c. 16.
28. q. 1.

Dispicimus alia argumenta Adversariorum, quæ leviora sunt. Cap. (inquunt) *Non oportet*, 28. q. 1. quod est ex Concil. Agathensi c. 67. interdicitur Matrimonium Catholicum cum hæretica. Et cap. *Cave*, 28. q. 1. æquè interdicitur, ac Matrimonium fidelis cum infideli, & ob easdem rationes; nimirum, ne fides Catholicæ, ex consortio infidelis, aut hæretici periclitetur, & ne proles in eo errore educetur. Si ergo hoc est irritum, etiam illud.

Occurrit
solutioni.

Nec dici potest; hæreticum ibi usurpari pro eo tantum, qui non est baptizatus; sic quippè ex dictis Canonibus minimè posset probari, Matrimonium cum hæretico, baptizato fore illicitum, contra communem sensum DD.

88.
Alia solutio.

Respondetur: ex d. juribus, nudè spectatis, juxta præcisam significationem verborum, nullatenus probatur, Matrimonium fidelis cum infideli fore irritum; sed tantum prohibitum, ut sup. diximus. Ex quo ergo probatur hæc irritatio? Quod eo sensu, scilicet irritante, sint ea verba recepta, quantum ad fidelem & infidelem; jam autem contrarius sensus, scilicet prohibens & non irritans Matrimonium fidelis cum hæretica, est communis DD. & in praxi usitatus.

Conclus. no-
stra est sen-
tentia D.
Tho.

Unus erit pro mille, Doct. Angelicus 4. dist. 39. q. un. a. 1. ad. 5. Dicendum, quod Matrimonium Sacramentum est, & ideo quantum pertinet ad necessitatem Sacramenti, requirit paritatem, quantum ad Sacramentum fidei, scilicet Baptismum, magis quam quantum ad interiorem fidem: unde etiam hoc impedimentum non dicitur disparitas fidei, sed disparitas cultus, qui respicit exterius servitium: & propter hoc, si aliquis fidelis cum hæretica baptizata Matrimonium contrahit, verum est Matrimonium, quamvis peccet contrahendo, si sciat eam hæreticam: sicut peccaret, si cum excommunicata contraheret, non tamen propter hoc Matrimonium dirimeretur; & è contrario, si aliquis catechumenus, habens rectam fidem, sed nondum baptizatus, cum aliqua infideli baptizata contraheret, non esset verum Matrimonium.

89.
Et usitatissima
in hodierna
praxi.

Estque hæc doctrina in hodierna praxi usitatissima: nunquam enim tales conjuges permittuntur aliud Matrimonium contrahere, quod tamen deberet permitti, si prius Matrimonium fuisset irritum; imò nec jubentur separari, quod tamen necessarium foret, ne viverent in continuo concubitu.

Hinc Bonif. VIII. cap. 13. de Hæret. in 6.

Decrevit (inquit) felix recordationis Innoc. Pa-
pa IV. quod propter hæresim maritorum, uxorum
Catholicarum dotes non debeant confiscari. Quod
intelligendum fore censemus, nisi forte mulieres ipsæ
cum viris Matrimonia contraxissent, quos hæreticos
tunc censebant. Ubi in pœnam delicti mulier pri-
vatur suâ dote, sed nulla fit mentio separationis.

Patet etiam ex præallegatis verbis D. Tho. non militare utrobique easdem rationes: quia unum Matrimonium potest esse Sacramentum in utroque conjugè; aliud autem non. Nolo autem Ecclesiæ, ut Matrimonium valeret, nisi uterque conjux posset suscipere Sacramentum, estò ex malitia suâ aliquando non reciperent. Rationes ergò sup. allegatæ, quæ etiam hic militant, non probant impedimentum dirimens, sed solùm prohibens; sicut ibi, sic etiam hic.

Proinde principalis ratio, ob quam Ecclesiæ Matrimonium fidelis cum infideli irritaverit, videtur fuisse; quod Matrimonium hodie sit Sacramentum propriè dictum, Cumque Matrimonium fidelis cum hæretica sit verum & propriè dictum Sacramentum, liquet profectò, hoc Matrimonium illà lege irritante nunquam fuisse comprehensum. Ergo non valet hic argumentum à paritate rationis: quia reverà paritas non est.

Atque ut esset, adhuc non valeret, nisi ostenderetur, Ecclesiæ irrationabiliter irritasse unum Matrimonium & non alterum. Sanè rationabiliter fecisse, persuadet nimia frequentia Matrimonij inter Catholicum & hæreticam, maximè in partibus, ubi promixtè vivunt, & sæpius ita hæresis occultatur, ut difficulter sciri possit. Et sic manet satis superque solutum secundum argumentum Adversariorum.

Tertiò adducunt pro se legem: *Non dubium*, Cod. de LL. ibi: *Nullum enim pactum, nullam conventionem, nullum contractum inter eos videri volumus subssecutum, qui contrahunt, lege contrahere prohibente. Quod ad omnes etiam legum interpretationes tam veteres, quam novellas trahi generaliter imperamus, ut Legislatori, quod fieri non vult, tantum prohibuisse sufficiat, ceteraq; quasi expressa ex legis licet voluntate colligere: hoc est, ut ea, quæ lege fieri prohibentur, si fuerint facta, non solum inutilia, sed pro infectis etiam habeantur, licet Legislator fieri prohibuerit tantum, nec specialiter dixerit inutile esse debere, quod factum est. Iam autem constat, quod Matrimonium Catholicum cura hæretica lege fieri prohibeatur, ut videbimus*

Conclus. sequenti: ergo si fuerit factum, pro infecto seu irritato habendum est. Confirmatur ex cap. 2. 35. q. 6. in principio: *Videtur nobis, quod secunda, quam contra prohibitionem Ecclesiæ duxit, non sit uxor, etiamsi prius non habeat desponsatam. Nam quod contra interdicitum & ordinem Ecclesiæ factum est, tamquam inordinatum, ratum non haberi tam divina, quam humana legis proclamata auctoritas. Ita Cælestinus Ecclesiæ Florentinæ.*

Ubi videtur approbare d. legem: *Non dubium*. Nam Cælestinus primus secutus est Theodosium, hujus legis conditorem; electus enim est anno

C. 13. de
Hæret. in
6.

90.
Disparitas
inter Mar.
infidelium
& Hæreticorum.

91.
Principalis
ratio, ob
quam Eccle-
sia irritavit
Matr. fidelis
cum infideli.

92.
Tertia ob-
jectio Adver-
sarium ex
l. 5. Cod.
de LL.

93.
Confirma-
tur ex c. 2.
35. q. 6.

anno 10. Imperij Theodosij, & lex lata est à Theodosio & Valentiano simul, qui ad Imperium adscitus est anno Christi 425. & Cælestini 2. ut notat Pontius lib. 5. cap. 3. n. 10.

94. *Certum est ex jure Canonico, quod multa fieri prohibentur, quæ tamen non irriantur.*
 Quidquid sit de mente d. legis seu Legislatoris ejus, certum est ex jure Canonico, quòd multa fieri prohibeantur, quæ tamen, si facta fuerint, obtinent roboris firmitatem. Vide quæ diximus de impedimentis Matrimonij prohibentibus, & non dirimentibus. Et nota mecum, d. cap. Videtur nobis, olim fuisse extrà de Matr. contract. contrà interdictum Ecclesiæ c. 1. Ita Gloss. ibi verb. Videtur. Hodie autem non reperitur.

Quid ita? Existimo: quia dicere videtur, Matrimonium, contractum contrà interdictum Ecclesiæ, fore irritum; cum tamen in tit. illo expressè contrarium decernatur, cap. 1. in fine: Ad tertium reverti permittas, cum quo scilicet Matrimonium fuerat contractum contrà interdictum Ecclesiæ. Et cap. 2. in fine: Licet enim contra interdictum Ecclesiæ ad secunda vota transire non debuerit: non est tamen conveniens, ut ob id solum, Sacramentum conjugij dissolvatur: alia tamen penitentia eis debet imponi, quia contrà prohibitionem Ecclesiæ hoc fecerunt.

95. *Illatio.*
 Ergò consimiliter, licet contrà prohibitionem Ecclesiæ Catholicæ cum hæretica nupsisset, non est tamen conveniens, ut ob id solum, Sacramentum conjugij dissolvatur: alia tamen penitentia debet eis imponi, quia contrà prohibitionem Ecclesiæ hoc fecerunt.

96. *Resp. Pontij ad d. cap. 2.*
 Cæterum ad d. cap. Videtur nobis, respondet Pontius sup. lib. 7. c. 47. n. 12. Mihi videtur legem Ecclesiasticam interpretandam circa subiectam materiam. Itaque in eo casu, de quo loquebatur Pontifex, scilicet ejus, qui secundam uxorem duxerat, primâ vivente, & desponsatâ, quam tamen consanguineam esse sciebat, rectè & verè docuit Pontifex, nullum esse conjugium; quia contrà ordinationem Ecclesiæ, non qualemcumque, sed eam scilicet, quæ nullum reddidit ejusmodi connubium, contraxerunt. Sic ille.

96. *Impugnatur à Lugone.*
 Hæc tamen responsio (inquit Card. Lugo de Virtute fidei divinæ disp. 22. sect. 2. n. 15.) licet quoad partem verâ sit, non est tamen vera, quatenus supponit, secundum Matrimonium factum fuisse vivente primâ uxore; nam in eo casu non præcesserat Matrimonium, sed promissio Matrimonij cum juramento, seu sponsalia; quare secundum Matrimonium non fuit ex eo capite invalidum, sed solum propter impedimentum consanguinitatis cum secunda uxore, quod ex ipso contextu constat, primò: quia si præcessisset aliud Matrimonium, & uxor esset superstes, secundum non solum esset contrà legem Ecclesiæ, sed etiam contrà divinam: ibi autem solum dicitur, esse contrà legem Ecclesiæ, & idè non est ratum; quia quod contrà interdictum & ordinem Ecclesiæ factum est, tanquam inordinatum ratum non habetur. Ita legit Eminent.

96. *Defenditur.*
 Verùm in textu habetur: Ratum non haberi;

tam divinâ quam humana legis proclamata auctoritas. Aveo autem scire, quæ sit illa lex divina, quæ in eo casu proclamata, secundum Matrimonium irritum, si non præcessisset aliud Matrimonium, & uxor esset superstes. Sanè præcessisse, statim ostendam ex ipso textu.

97. *Secunda expugnatio Lugonis.*
 Secundo (prosequitur Lugo sup.) quia ibidem, relicta secunda, jubetur vir primam recipere, non quia ejus uxor jam esset; sed quia ei fidem cum juramento dederat, prole ex ea susceptâ: Cogendus est, inquit, eam recipere (non dixit, ad eam redire, sed recipere in conjugem) quam juravit & desponsavit, & ex ea prolem genuit: ut juramenti religio non vilipendatur, & fides ad invicem promissa servetur, & proles in cultu Dei nutriatur & educetur, & alij exinde occasionem pejerandi, & alias decipiendi, assumere non valeant.

98. *Retorquens.*
 Sed, pace Eminent: ex his ipsis verbis oppositum ego colligo, scilicet primam fuisse ejus uxorem. Siquidem juxta cap. Is qui, 30. de Sponsalibus, sponsalia de futuro transeunt in Matrimonium per carnalem copulam subsuetam, de quo alibi latius egimus: non est autem verisimile, quod hic generatio prolis præcesserit sponsalia jurata; nam communiter solet subsequi; idè enim promittunt Matrimonium & jurant, ut eâ viâ copulam obtineant; ergò in eo casu præcesserat Matrimonium, saltem præsumptum, atque adèd prima erat uxor, saltem præsumpta.

Nec obstat: quòd non dixerit: ad eam redire, sed recipere in conjugem. Siquidem & illa, quæ reverâ uxor est, recipitur in conjugem, ut manifestè patet ex cap. Gaudemus, 8. de Divortijs, circa finem ibi: Quod si conversum ad fidem, & illa conversa sequatur, antequam propter causas prædictas legitimam ille ducat uxorem, eam recipere compellatur. Igitur neque hæc impugnatio Lugonis expugnat responsionem Pontij.

99. *Tertia impugnatio Card.*
 Addit Card. tertiam impugnationem, dicens: Tertio denique id constat; quia si superstes esset prima uxor, non opus fuisset devenire ad probandum consanguinitatem cum secunda uxore, ad declarandum irritum secundum Matrimonium. Constat autem intentum illius Decretalis fuisse, declarare modum, quo probanda erat ad eum finem consanguinitas, & an parentes & cognati admittendi essent, ut testes ad eam probationem; & ad hunc finem inferitur illa Epistola in libro Decretalium sub titulo: Quia Matrimonium accusare possunt. Statuit ergò Pontifex, eo casu secundum Matrimonium non valere, quia contractum fuit contrà legem Ecclesiæ de impedimento irritanti consanguinitatis, ad quam consanguinitatem probandam, admittendi sunt parentes & cognati. Hæc ille.

100. *Non est efficax.*
 Sed neque hæc impugnatio efficax est. Etenim unde constat, intentum istius Decretalis fuisse; declarare modum, quo probanda erat consanguinitas ad eum finem? Declarat quidem modum, sed quòd ad eum finem, scilicet ad invalidandum secundum Matrimonium, ibi non dicitur. Potuit Pontifex, & voluit ibi decernere

cernere generaliter modum, quo possit probari consanguinitas, est in eo casu talis probatio non foret necessaria, nisi ad melius esse; quia primum Matrimonium non fuerat solemniter celebratum; sed, ut sup. dixi, tantum erat Matrimonium præsumptum.

Ostenditur
ex Binio.

Hinc apud Binium Tom. 1. Concil. huic Decretali præponitur hic titulus: *Quæstionis de binis uxoribus, uni ductis, quarum prima non fuerat solemniter desponsata, expeditio*. Et ita intelligitur, quod dicitur in principio Decreti: *Etiamsi primam non haberet desponsatam, scilicet solemniter, id est, tamen si primum Matrimonium non fuerit verum, sed tantum præsumptum.*

101.
Approbat
responsio
Pontij.

Manet itaque responsio Pontij vera, non tantum quoad partem, verum etiam quatenus supponit, secundum Matrimonium factum fuisse vivente primâ uxore: est id non sit necessarium pro solutione difficultatis; nam sufficit, ut Matrimonium secundum in eo casu non fuerit irritum, propter legem tantum prohibentem, ut potest factum cum impedimento irritante, aut ligaminis, aut certè consanguinitatis. Quapropter ex hoc Decreto Cælestini nullatenus probatur, Matrimonium hæretici cum Catholica esse irritum, eò quod fiat contra prohibitionem Ecclesiæ.

102.
Explicatur
Reg. 64. in
6. ex Canis.

Neque officit Reg. 64. de Reg. juris in 6. *Qua contra jus sunt, debent utique pro infectis haberi*. Quippè, ut bene notat Canisius hic, nonnullis casibus ab hac regula disceditur: veluti in Matrimonio contracto post simplex continentiae votum: vel contra interdictum Ecclesiæ, vel cum neophyta, id est, cum ea, quam quis ante Baptismum in fidei Christianæ articulis instituit: Item in Ordinatione Clericorum & consecratione Ecclesiæ, ab alieno Episcopo facta: item in sententia Judicis, durius, vel sub conditione lata. Hæc & si quæ alia sint, licet prohibente jure fiant, non tamen pro infectis habentur; eò quod jus expressè illa sustineat ex certis causis, non perseverando intra limites prohibitionis. Sic ille.

Subsumo ego: atqui jus expressè sustinet Matrimonium Catholicæ mulieris cum hæretico, arg. c. 13. de Hæret. in 6. ut sup. vidimus: ergò ab hac regula hic disceditur.

103.
Expositio
leg. Non
dubium,
ex Pontio.

Et consimiliter à d. l. *Non dubium*, quæ varias habet interpretationes, ut videre poteris apud Pontium lib. 5. cap. 3. ubi quinque reprobatis, ipse n. 11. scribit in hæc verba: *Dico ergò in primis, ut constat ex integra, quæ est in Novellis Theodosij C. Theodos. tit. 4. legem illam latam esse contra Curiales quosdam, qui cum prohibiti essent ad rerum alienarum procuracionem accedere, conducebant vel fidejubebant, contra legis mentem fraudulenter agentes.*

Loquitur in
casu parti-
culari de
quibusdam
Curialibus.

De illis ergò determinatè loquens, non de alijs, vult irritum esse pactum, conventionemve, etiamsi solum prohibuerit, & id extendendum esse ad veteres & Novellas constitutiones, scilicet de eo loquentes, ut Imperatori, quod fieri non vult, scilicet in eo casu, solum prohibuisse sufficiat, Itaque juxtà hanc interpretatio-

nem, non ita latè patere existivaverim hujus legis dispositionem, sicut Bartolus, & vulgus interpretum existimat, sed solum ad speciem facti, de quo loquebatur, restrinxerim. Hæc ille.

Sed quoniam Ecclesiasticæ leges cap. *Imperiali*, 25. q. 5. Cap. *Vides*, dist. 10. & d. cap. *Videtur nobis*, prædictæ legis *Non dubium*, dispositione utuntur in alijs casibus, & latius intelligunt; hinc Pontius duas alias interpretationes addit.

104.

Prima (inquit) est; in d. l. *Non dubium*, non decerni, factum contra legem esse irritum ipso jure; sed ut irritetur à Iudice in judicio ope exceptionis, & idèò indigere Iudicis sententiâ. Cui interpretationi favent illa verba: *Pro infectis etiam habeantur*; &: *Nullum contractum inter eos videri volumus subsolutum*: Id est, declarari & judicari debere per hominem. Unde d. cap. *Vides*, dicit Joannes Papa: *Quod contra leges accipitur, per leges dissolvi meretur*. Scilicet, quando dissolubile est: jam autem Matrimonium semel validum, nequit per sententiam hominis dissolvi; quia indissolubile est.

Alie due
interpreta-
tiones d. leg.
Prima.

Secunda interpretatio est (inquit Basilius sup. n. 13.) prædictam legem intelligendam esse cum ea generali regula, ita ut in terris Imperio subiectis, ubi ea lex viget, quidquid simpliciter prohibetur, nullum etiam sit. Addendum tamen, nisi actus talis sit, ut vel irritari non possit, aut ex lege vel consuetudine constet, cum actum irritare noluisse Legislatorem. Ita Pontius cum Alijs, quos citat.

105.
Secunda.

Subsumo ego: atqui constat, saltem ex consuetudine, Legislatorem noluisse irritare Matrimonium hæretici cum Catholica, cum nupiam Gentium dissolvatur quoad vinculum: ergò d. lex *Non dubium*, non adversatur nostræ Conclusioni.

Requiritur autem ad validitatem hujus Matrimonij (inquit Averfa hic q. 18. sect. 2.) ut tam hæreticus, quam Catholicus habeat, saltem in genere, aut virtualiter, intentionem incundi contractum firmum & indissolubilem: siquidem id requiritur, etiam cum contrahunt Catholici inter se, & hæretici, imò & quicumque infideles inter se. Quòd si quis intenderet contrahere solum ad tempus, sive contrahere vinculum dissolubile, & non aliter; sic planè non valeret Matrimonium, ex eo nempe capite, quòd apponit clausulam & conditionem contrariam substantiæ Matrimonij, ut suo loco vidimus.

106.
Quid re-
quiratur ad
valorem
Matr. hære-
tici cum
Catholica,
ex Averfa
Primo.

Item requiritur, ut aliquo modo in genere, aut virtualiter, habeat intentionem faciendi & suscipiendi Sacramentum, saltem sub generalitate faciendi, quòd facit vera Ecclesia, quæcumque illa sit, sive faciendi validum Matrimonium, quocumque modo fiat; quia hoc sufficit ad faciendum etiam Sacramentum. Quòd si quis penitus excluderet rationem Sacramenti, ita ut potius nolit facere contractum, quam consentiat facere Sacramentum; tunc putamus nec facere Sacramentum, nec contractum, quamvis Aliqui velint, posse sic per intentionem separari rationem Sacramenti à ratione contractus. Hæc tenens Averfa, 2. q. 1. d. 1. in fine.

Alie.

107.
Oppositum
secundi re-
quisiti docet
Auctor.

Aliqui, inquam, quorum unus ego sum, & ideo contra Aversam sustineo, validum esse Matrimonium hæretici cum Catholica, imò & Catholicorum inter se, tametsi penitus excluderent rationem Sacramenti; validum, dico, in ratione contractus; ac proinde indissolubile per hominem.

Qua sit ra-
dix indissolubilitatis
Matr.

Neque enim ratio Sacramenti propriè dicti est radix indissolubilitatis, ut alibi ostendimus; sed voluntas Dei, qui contractum Matrimonij instituit in primis parentibus ante peccatum, separatim à ratione Sacramenti propriè dicti, quam Christus ei annexuit in lege nova. Dubitas autem, an in primis parentibus fuerit ille contractus indissolubilis? Audi Christum Matth. 19. v. 8. *Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras, ab initio autem non fuit sic. Neque hodie est sic.*

108.
Contractus
Matr. merè
civilis est
indissolubi-
lis.

Tametsi ergò tali casu contractus sit merè civilis, non ideo per hominem dissolubilis: quia & de ipso verè dicitur: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*, sicut verè dictum fuit de conjugio primorum parentum, tametsi foret contractus tantum naturalis seu civilis; idque, quia formam suam immediatè acceperit à Deo, & non ab hominibus. *Non legistis* (inquit Christus sup. apud Matth. v. 4. & sequentibus) *quia qui fecit hominem ab initio, masculum & feminam fecit eos? & dixit; Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhaerebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergò Deus conjunxit, homo non separet.*

109.
Objectio.

Si dixeris: hæretici nolunt contrahere indissolubilitè; putant enim suum Matrimonium dissolubile, cum passim videant apud suos dissolvi per potestatem civilem.

Solvitur.

Respondeo: error est manifestus, ut patet ex alibi dictis, & si quidem speculativus tantum, ita, ut si hæreticus sciret, Matrimonium suum esse indissolubile, vellet equidem contrahere, valet quod factum fuerit; fin autem nollet, planè non valet, ut sup. dicebat Aversa, defectu legitimi consensûs. Siquidem non consentit legitime in aliquem contractum, qui renuit servare formam ejus essentialè, qualis hic est indissolubilitas. Qui ergò non vult indissolubilitè obligari, convincitur profectò, non velle legitime contrahere.

Hinc Greg. IX. cap. fin. de Condit: appof. Si conditiones contra substantiam conjugij inserantur, putà, si alter dicat alteri: *Contrabo tecum..... donec inveniam aliam honore vel facultatibus ditiozem..... Matrimonialis contractus, quantumcumq; sit favorabilis, caret effectu.*

110.
Infantia.

Infert aliquis: ergò apud hæreticos, qui docent Matrimonium esse dissolubile, sive propter adulterium, sive propter molestam cohabitationem, aut affectatam absentiam à conjugè, contractus non valet.

Dilatatur.

Respondeo N. C. quia ut plurimum tantum est error speculativus. Hinc nisi constet de expressa intentione aliter non contrahendi, valet contractus, & est indissolubilis, nisi velis omnes, qui contrahunt cum tali errore, reverà coram Deo esse concubinarios, quod nemo est hæcenus ausus

Bosco de Matr. Pars II.

dicere. Et non dubitò, quin si interrogarentur, an vellent vivere in perpetuo concubinato magis, quàm indissolubilitè contrahere, plerique responderent, se malle indissolubilitè contrahere. Quod sufficit, ut error ille non sit practicus, sed merè speculativus. Igitur ex eo præcisè capite, quod hæreticus nolit conficere Sacramentum, aut etiam indissolubilitè contrahere, judicari non potest, Matrimonium inter hæreticum & Catholicam esse invalidum.

Sed quid, si subsint impedimenta aliqua, jure Ecclesiastico tantum dirimentia? Omnino est invalidum etiam inter duos hæreticos, nisi legitima consuetudine abrogata fuerint apud eos. De qua difficultate infra latius agam. Prius videamus; an Matrimonium inter hæreticum & Catholicam, vel inter Catholicum & hæreticam, aliquo casu possit esse licitum. Siquidem de per se illicitum esse, tam jure naturali, quàm positivo Ecclesiastico, nemo dubitat, & ostendo sequenti Conclusi. quæ talis est:

CONCLUSIO IV.

Matrimonium Catholici cum hæretica, etiam non denuntiata, illicitum est jure Ecclesiastico (ubi viget) nisi ipsa promittat conversionem. Sed & plerumque prohibetur jure naturali.

Posterior pars, scilicet præceptum juris naturalis, patet ex dictis Conclus. 2. ubi de prohibitione Matrimonij fidelis cum infideli, nam eadem aut saltem similes rationes hic militant, utputà, periculum perversionis Catholici, mala educatio prolis, discordiæ & similia, propter quæ lumen naturale dicit, tale Matrimonium esse evitandum, nisi hæc omnia cessent.

Quod attinet ad jus positivum, præter eos Canones, qui superius adducti sunt, extat Can. 16. Concil. Elibertini sequentis tenoris: *Hæreticis qui errant ab Ecclesia Catholica, nec ipsi Catholicas dandas puellas, sed neque Judæis, neque hæreticis (id est, Gentilibus) dari placuit, eò quod nulla possit esse societas fidelis cum infideli. Si contra interdictum fecerint parentes, abstinere per quinquennium placet.*

Et can. 10. Concil. Læodic. scriptum est: *Eos, qui ad Ecclesiam pertinent, indifferenter filios proprios hæreticorum nuptijs minime sociare debere.*

Idem statuitur in Carthag. 3. can. 12. Item placuit, ut filij vel filia Episcoporum, vel quorumlibet Clericorum, Gentibus, vel hæreticis, aut schismaticis, thag. Matrimonio non jungatur.

Adde Can. 14. Concil. Chalced. act. 15. Et 14. *Quoniam in quibusdam provincijs concessum est Leviticis & Psaltis uxores ducere, statuit S. Synodus, non licere cuiquam ex his accipere secta alterius uxorem. Qui vero ex hujusmodi conjugio jam filios susceperunt; siquidem præventi sunt, ut ex se*

Præcisè est
hoc quodd
Hæreticus
nolit conficere
re Sacra-
mentum.
Matr. non
est invalidum.

Matr. hæretici cum Catholica jure naturali est illicitum.

Etiam jure
Ecclesiæ, em
Can. 26.
Eliber.

Et can. 10.
Læod.

Item can.
12. Carth.

Et 14.
Chalced.